

ДИСКУСІЙНІ ПРОБЛЕМИ, ГІПОТЕЗИ

Розділ XI

УДК 008:24:34:39:94(477)

В.О. РАДЗІЄВСЬКИЙ

Окремі проблеми відродження та збереження історичної спадщини України у аспектах культури і субкультури

У дослідженні акцентується увага на наявності в Україні значного масиву об'єктів історико-культурної спадщини. Наголошується на чисельних питаннях відбудові знищених пам'яток і збереження тих пам'яток, які ще існують у наш час. Реалії сучасного життя засвідчують велике значення культурної спадщини у вихованні патріотизму, формуванні національної ідеї та національної самоідентифікації.

Ключові слова: культура, субкультура, культурна спадщина, національна ідея, історія, національна самоідентифікація.

У науковому дискурсі та в реаліях життя все більше підтверджується «велике значення культурної спадщини у вихованні патріотизму, формуванні національної ідеї та національної самоідентифікації» [1]. Зі зміною ментальної парадигми відбулося нове усвідомлення власної історії та культури. У дослідницьких рефлексіях корегуються «акценти, започатковано й продовжується заповнення т.зв. лакун в історії, культурі та їх матеріальному втіленні – об'єктах історико-культурної спадщини. Все частіше зазначається вирішальна роль культурної спадщини як найпотужнішої складової формування української ідентичності...» [2]. Тому особливе значення має з одного боку наявність в Україні значного масиву об'єктів історико-культурної спадщини та їх збереження, а з іншого боку - відбудову знищених пам'яток.

Чимало відомих вчених досліджували питання збереження і відродження пам'яток історії та культур. Серед них: П. Толочко, П. Тронько, О. Титова, С. Зозуля, Л. Гріфен, В. Король, В. Ластовський, В. Константинов, А. Непомнящий, Б. Колосок, Н. Сенченко, Л. Прибега,

В. Вечерський, Н. Гаврилюк, О. Гуржій, О. Корнієнко, С. Руденко, Д. Кепін, С. Кот, В. Попик, С. Посохов, Ю. Тютюнник, О. Шуба.

Мета статті – порушити у контексті історії, культурології, музезнавства та мистецтвознавства в культурно-історичній рефлексії найважливіші сучасні проблеми, які пов'язані зі збереженням пам'яток, які дійшли до нас або «відроджених» пам'яток та проблем, які пов'язані з їх відбудовою.

Демонстрація національної величі, культурного багатства та значної історичної тяглості неможлива без збереження, реставрації та реконструкції пам'яток історії та культури. Аналогічна політика проводиться і за кордоном. Так, наприклад, у грудні 2013 р. у Вашингтоні почали реставрувати купол будівлі Капітолію, де розташовується Конгрес США. Востаннє він ремонтувався в 1960 р. На нові роботи планують виділити \$ 60 млн.

Якщо в Україні питання збереження пам'яток доволі часто має першочергові складності з фінансуванням, то питання їх відбудови мають іноді ще і значно глибші – історичні, культурні та мистецькі – проблеми. Мова йде про невдалі спроби відродження видатних та важливих для нашої культури історичних об'єктів. Наприклад, чому т.зв. палаци Богдана Хмельницького в Чигирині та Івана Мазепи в Батурині – це майже ідентичні споруди? Чи можуть Золоті брами та величні споруди окремих соборів, палаців і церков значною мірою або частково не відповідати їх історичним аналогам? М. Воронін на початку 1960-х років опублікував статтю «Памятник архитектуры как исторический источник», де була така фраза: «Никому же не придет в голову восстанавливать Золотые ворота в Киеве» [3]. Коли ж їх відновили, в журналі «Архитектура СССР» з'явилась стаття професорів Косточкіна та Кірпічнікова, які розкритикували «відновлену» київську браму. Ми не знаємо, якими були більшість давньокиївських храмів. Навіть скільки було куполів на Десятинній церкві.

Проблема відродження історичної спадщини важлива не лише для України. Як відомо, навіть собор Паризької Богоматері – не абсолютно автентична пам'ятка доби готики, що існувала до XVIII ст. У часи Великої французької революції собор було дуже сильно пошкоджено. У середині XIX ст. його відбудував Ежен Еммануель Віоле-Ле-Дюк, але таким, яким він його собі уявляв. Йому ж належить вираз: «Найкращий спосіб зруйнувати будь-який пам'ятник – відреставрувати його» [4]. Ми спробуємо проаналізувати питання невдалого відтворення історичних пам'яток, створення квазіісторичного середовища, своєрідної підісторії з підпам'ятками. На нашу думку, є сенс деякі з невдало відтворених пам'ятників розглядати як своєрідні субпам'ятники (але з цього ніяк поки-що не може випливати створення наукоподібного субпам'яткознавства). Разом із тим, недарма ціла низка явищ у культурі віднесена до сфери субкультури (вікові, включаючи молодіжні, підліткові й моло-

діжні, потім професійні, девіантні, кримінальні та інші субкультури). Питання створення/відтворення квазіісторичного (ерзацісторичного) середовища нагадує й відповідні квазіісторичні (ерзацісторичні) реалії, які в окремих випадках можна навіть умовно окреслити як субісторичні [5]. При цьому, на нашу думку, якщо термін «субкультурологія» набуває все більшої популярності, то поняття «субісторія» при усій його мало поширеності теж може мати право на існування [6], адже навіть у такій консервативній, чіткій і лаконічній науці, як юриспруденція відбувається не лише розвиток досліджень кримінальної субкультури або субкультур різних юристів (субкультури адвокатів, прокурорів, суддів тощо), але на часі й формування (щоправда, більше за кордоном) такої доволі потужної галузі як субюриспруденція [7].

Особливий удар по традиційній культурі на початку ХХ ст. нанесли Громадянська війна та кампанія з вилучення предметів старовини, пам'яток культури. З міркувань організації допомоги голодуючим з'явився декрет від 23 лютого 1922 р. «Про вилучення церковних цінностей у фонд допомоги голодуючим». А ще 5 січня 1918 р. було ухвалено декрет Раднаркому «Про реєстрацію, прийом на облік, збереження пам'яток мистецтва і давнини, що перебувають у власності приватних осіб, товариств і установ», який вмотивовував такі дії. Було створено також комісію з охорони і реставрації пам'яток мистецтва і старовини (майбутній Музейний відділ Раднаркому). Частина церковних цінностей передавали у Держмузейфонд, частину – в Експортний товарний фонд, який здійснював оплату іноземних товарів золотом, іконами, картинами тощо. Автором цієї ідеї та головою був Максим Горький, секретарем – його дружина – М. Андрєєва. Тоді іноземні продукти, одяг – усе оплачували стародавніми іконами, картинами й іншими цінностями. У квітні 1922 р. Київська губернська комісія з вилучення церковних цінностей оглянула Музей культу і побуту, на який перетворили Києво-Печерську лавру, вирішила реквізувати найбільш цінні експонати. Серед них були перламутрова митра загальною вагою до 9 фунтів, оздоблена діамантами, смарагдами, рубінами та сапфірами; були вилучені дві митри XVII–XVIII ст., панагія Румянцева-Задунайського, «Євангеліє» роботи З. Брезгулова, подарований лаврі Б. Хмельницьким хрест і підніжжя до нього, піднесене І. Мазепою, інші цінності.

Тоді, на початку 1920-х років спробу захистити речі старовини зробили Ф. Ернст і Д. Щербаківський. 27 квітня 1922 р. війська НКВС оточили лавру й вилучили з її церков унікальні цінності, зокрема золоту, всипану дорогоцінним камінням ризу з чудотворної ікони Успіння Божої Матері. У травні та червні 1922 р. вилучили цінні історичні речі з лаври, Михайлівського Золотоверхого монастиря (образ архистратига Михаїла, лампаду, образ усікновення глави великомучениці Варвари).

Протягом 1918–1923 років було насильницьки вилучено понад 10 млн. пам'яток історії та культури, предметів побуту на суму 10 млрд. крб. (тут і далі сума вказана у цінах 1915 р.). Згідно з декретом Раднаркому від 19 листопада 1921 р. у Києві було взято на облік 150 приватних зібрань, вилучено з церков, музеїв й у приватних осіб до 200 тис. предметів старовини і мистецтва на суму 1 млрд. крб.

У листопаді 1928 р. у Берліні та Відні були організовані перші аукціони з продажу цінностей. Брати Хаммери зв'язалися з директором Держантیکваріату М. Льїним і його агентом із експорту творів мистецтва Шапіро. У 1929 р. через синдикат американських торговців мистецтвом було запропоновано купити 40 шедеврів Ермітажу всього за 5 млн. дол. Міністр фінансів США Меллон через посередників із Лондона Колганіса, Ноудлера, К. Мессмо в січні 1930 р. купив низку шедеврів Ермітажу. Серед них – «Благовіщення» Ван Дейка за 500 тис. дол., «Святий Георгій» Рафаеля за 745, 5 тис. дол., «Польський гетьман» Рембранта й деякі інші.

У 1929 р. відомий діяч Калауст Гульбекян зустрівся з Г. П'ятаковим (натовді – Голова Держбанку СРСР), який здійснював валютні операції за кордоном. У результаті цих переговорів К. Гульбекян придбав за 140 тис. фунтів стерлінгів 8 картин Рембранта.

За даними проф. В.Ю. Короля, з 1922 до 1940 р. відбулося 30 аукціонів на яких продавали за кордон шедеври старовини. У 1929 р. СРСР продав 1192 т культурних цінностей, у 1931 р. – 1681 т, за шість років (1928–1933) — понад 6 тис. т старовинних предметів культу з православних церков, творів живопису тощо [8]. Це дає нам підстави вважати, що відбувалася, так би мовити, історична авантюра, наслідком якої стала втрата значних досягнень культури й іноді подальше відтворення частини з них у вигляді сумнівних «шедеврів» грандіозних фальшуваль (іноді й талановитих) у ретро-стилі. Деякі відбудови є доволі репрезентативними, статусними, європейськими, проте не є історичними. Окремі не досить вдалі підробки-пародії можуть, за певних умов, розглядатися не як взірці традиційного мистецтва, а як досягнення у сфері фальшування, як витвори субмистецтва і як субпам'ятки.

Партійні й державні органи закривали численні культові споруди й зобов'язали місцеву владу якомога скоріше передати закриті церкви під клуби, антирелігійні музеї тощо. В 1932 р. міськкомунвідділ Києва дав вказівку комунгоспу ліквідувати Ірининську церкву – пам'ятку XI ст., що було розпочато вночі з 26 на 27 березня 1932 року. Тотальний наступ на храми розпочався у 1933 р., коли було прийнято постанову ЦВК і РНК СРСР «Про складання та затвердження проектів планування і соціалістичної реконструкції міст та інших населених пунктів СРСР» та відповідну постанову ВУЦВК і РНК УРСР від 20 травня 1934 р. Уже 10 липня 1935 р. РНК СРСР і ЦК ВКП (б) затвер-

дили «Генеральний план реконструкції Москви», результатом якого було знищення чимало пам'яток культури. У московських храмах були й святині з Києва. Зокрема, відома чудотворна ікона Володимирської Божої Матері, за легендою написана євангелістом Лукою, Новгородська ікона «Всемилотивного Спаса», надіслана грецьким імператором Мануїлом, ікона великомученика Дмитра Солунського з Солуні, батьківщини просвітителів Кирила (Костянтина) і Мефодія.

Київський архітектор А. Молокін писав на сторінках журналу «Архітектура СРСР» (№ 9 за 1935 р.), що забудова Києва за спеціально розробленим планом генеральної реконструкції дала змогу перетворити колишнє місто церков і монастирів в архітектурно довершений, дійсно соціалістичний центр радянської України. Закриттям церков займався керівник Наркомпросу В. Затонський.

У всій Україні почалася компанія закриття храмів. Наприклад, церкву в Суботіві, де було поховано Б. Хмельницького, пристосували під склад міжрайбази. В Успенській церкві Канева зберігали газ, сіль, тару; в Дніпропетровську під склад цукру було використано Троїцьку церкву; в Харкові висадили в повітря Миколаївську церкву, в Сумах знищили Покровську церкву XVII ст.; в Охтирці – Юрїївську церкву XIII ст. На північному Лівобережжі ліквідували 9 з 10 монастирів, 6 церков XVII ст., 16 – XVIII ст., 14 – XIX ст. Чернігівський Преображенський собор XV ст., у якому було поховано князя Ігоря, й церкву св. Бориса (X ст.) перетворили на м'ясопереробний цех [9].

Чимало значних історичних пам'яток було знищено впродовж 1930-х років. Частину з них відбудовано уже за незалежної України (серед них є видатні досягнення мистецтва, але деякі з них через фінансові складнощі й інші обставини є, скоріше, досягненнями субмистецтва). Посилився процес знищення храмів після прийняття урядового рішення, а також рішення XIX з їзду КП(б)У і ВУЦВК про перенесення столиці з Харкова до Києва. Згідно з планами перебудови Києва, розробленими тодішніми архітекторами П. Юрченком, П. Хаустовим, М. Гречиною й іншими, планувалося, наприклад, на місці Михайлівського Золотоверхого монастиря збудувати центр міста з будівлями ЦК КП(б)У та РНК УРСР і величезним майданом для парадів. М. Гречина зазначав, що силует Києва, який визначається рядом церков, – «це силует минулого: він відмирає». Переміг проект архітектора І. Лангбарда, який нагадував помпезні проекти перебудови Берліна, автором яких був друг Гітлера А. Шпеер. Одним із будинків, що зберігся, є будівля ЛКСМУ – сучасного Міністерства закордонних справ України.

Проект урядового центру на території Старого міста увійшов до генерального плану Києва, який було розроблено у квітні-грудні 1935 р. Коли цей план ухвалили, на Липках тривало будівництво помпезного будинку для НКВС за проектом московського архітектора В. Заболотного (за участі Н. Чмутіної,

А. Кіріндаса, Г. Граужиса, П. Красицького). Роботи з планування урядового центру тривали. У влади не було єдиної думки щодо місця для урядового центру, однак Трьохсвятительська церква, Михайлівський Золотоверхий собор й інші унікальні культові споруди, як, наприклад, церква Різдва Христового на Подолі (Поштова площа), пов'язана з іменем Т. Шевченка, були зруйновані. Тоді влада Києва вирішила і долю каплиці «Нечаяна радість», де знаходилася чудотворна ікона з аналогічною назвою. У середині 1930-х років знесли Петропавлівську церкву на Куренівці, Військово-Микільський собор, церкву Олександра Невського (1889–1890), Щекавицьку Всіхсвятську церкву (1782), церкву Костянтина і Олени (1730) та інші.

Генеральний план реконструкції Києва розробляли всього шість місяців стараннями Архітектурно-планувального управління Київської міськради. Керував цими роботами П. Хаустов, в минулому інженер, якому в 1933 р. дали науковий ступінь з архітектури. Його задум, що живився ідеями Лангбарда, полягав у зміні вигляду міста за всяку ціну, звичайно в душі вказівок партійних органів і обов'язково у поєднанні з тотальним наступом на релігію. Однак, окрім будинку, де нині розміщено будівлю сучасного Міністерства закордонних справ України, Будинку Уряду України та Верховної Ради України, будинку штабу КВО (згодом – будинку ЦК КПУ, нині Адміністрації Президента України) на тодішній вул. Орджонікідзе (сучасній Банковій), 11 (1936–1939), нічого зведено не було. Ці ж нові будівлі були чужорідними архітектурній естетиці Києва, який втрагив багато унікальних споруд, що формували його неповторний архітектурний ансамбль і свідчили про давні духовні традиції народу України. Формувалися підвалини для специфічного злочину проти традиційної культури, взірці субархітектури та субмистецтва у цілому.

З вини І. Салія, коли він обіймав посаду представника Президента в Києві «був зруйнований будинок Київської малювальної школи на вул. Володимирській, 47 (в ній навчалися Мурашко, Врубель, Репін, Леся Українка, викладали Серов, Пимоненко, Красицький, Світлицький), знищено будинок першого біографа Т. Шевченка, у котрого поет бував у 1859 році» [10]. У 2000 р. київська влада виділила для приватного будівництва чималу ділянку землі в центрі історичної заповідної місцевості «Кинь-грусть», історія якої пов'язана з відомими історичними особами (Т. Шевченко, С. Кульженко, Катерина II, Г. Потьомкін). За очільництва Києва Л. Черновецьким київські землі активно продавали, а іноді стародавні будинки доводили до стану руйнації, як, наприклад, старовинний будинок В. Крістера (вул. Осиповського, 3) зведеного за проектом архітектора Шилле.

Доречно повністю відновити Братський монастир, на основі якого існувала Києво-Могилянська академія, де на початку XVIII ст. вчилися понад 2 тис.

спудеїв [11]. Досі під брудним асфальтом могила ігумені цього монастиря – матері І. Мазепи, про долю якої [могили] часто згадує у численних інтерв'ю проф. В.Ю. Король.

Неподалік від сучасної Києво-Могилянської академії височить пам'ятник гетьману П. Сагайдачному, але треба уточнити місце поховання гетьмана на території академії, та й навколо руйнуються історичні пам'ятки (наприклад, на Андріївському узвозі).

Чекають історичного відновлення багато пам'яток традиційної архітектури. Це, наприклад, унікальний храм Федора Освященного, на розі вулиць Овруцької та Багговутівської, будівництво якого було завершено в 1874 р. Федорівський храм був унікальною архітектурною будівлею Лук'янівки у Києві. Розробкою проекту керував академік архітектури Парланд, а натуральні обміри печерних святинь виконав Т. Кибальчич. Будівництвом керував О. Кривошеєв. Найунікальнішими святинями церкви була точна копія печери Гроба Господнього в Єрусалимі – Кувуклію – монументальної каплиці всередині внутрішнього простору храму Воскресіння (Гроба Господнього) в Єрусалимі. Була ще в цьому храмі точна копія печерного храму св. Климента Римського в Інкермані.

Чекають відродження й історичні місця Межигір'я – історичний і духовний центр козацтва [12]. Свого часу завідувач відділу рукописів та рідкісних книг ЦНБ АН УРСР М.П. Візир, який багато років займався розгадуванням таємниці бібліотеки Ярослава Мудрого, листувався з людьми, які працювали в Межигір'ї. Вони йому розповіли дивовижні речі. Під час риття траншеї для газопроводу будівельники натрапили на підземне приміщення, в яких стояли дерев'яні стелажі з почорнілими книгами. Тайник наглухо замурували. У 1980-х роках знову під час земляних робіт було випадково відкрито тайник із книгами – і знову замуровано. В. Щербицький був обізнаний із цією історією, але ніяких дослідників у свою резиденцію не допускав. Цікаво, що урядова комісія з організації пошуку бібліотеки князя Ярослава Мудрого була створена наступного дня після смерті В. Щербицького. Коли запитали кандидата архітектури В.О. Харламова, який очолював розкопки в Межигір'ї, коли б змогли розпочати розкопки в цій місцевості, він відповів: «Ми ще до початку роботи звернулися до членів урядової комісії (була й така – *авт.*), митрополита Філарета з проханням скласти записку про церковну діяльність монастиря, до колишнього голови Держбуду УРСР Г.К. Злобіна з проханням надати експедиції план монастиря, якщо він є, дати містобудівний опис. На жаль, наші звернення лишилися без відповіді» [13].

Зробити повноцінні розробки науковій експедиції можливості не дали. «Показали якусь галявинку: «Отут ви можете копати». Вчені тільки виявили «підземні споруди <...> засипані щебенем <...> з'ясували, що пам'ятник

багатошаровий <...> виявили якусь ротондональну будівлю, абсолютно круглу, дуже багато слідів виробництва Межигірської фаянсової фабрики XIX–XX століть» [14]. Ще живі колишня голова урядової комісії з дослідження Межигір'я М.А. Орлик, Голова Президії Верховної Ради УРСР В.С. Шевченко, які багато що знають... В.Ю. Король, який надав авторові цих рядків частину матеріалів, звертався до Президента України В.Ф. Януковича, до Президента НАН України Б.Є. Патона та Міністра культури України Л.М. Новохатька, до патріарха Всієї Руси-України Філарета (Денисенка) й інших високо посадовців із проханням довести цю справу до завершення.

За офіційними даними, на державному обліку в Україні на початку 2006 р. знаходилося понад 130 тис. нерухомих пам'яток історії та культури, серед них: пам'яток археології – 57206; пам'яток історії – 51364; пам'яток монументального мистецтва – 5926; пам'яток архітектури і містобудування – 16800 [15]. Чимало пам'яток історії та культури в Україні перебувають у неналежному стані. На початку XXI ст. за неповними підрахунками фахівців Київського науково-дослідного інституту архітектури і містобудівництва, в Україні не враховано до 75 % архітектурних пам'яток, які потребують охорони. Тільки з 1917 до 1939 р. в Україні було знищено приблизно 8 тис. культових споруд, що становило 65 % всіх храмів республіки [16]. На думку В.Ю. Короля, нинішня система охорони пам'яток ще не достатньо ефективна. Наприклад, у Львівській області не взято на облік понад 700 пам'яток. Проте, вже багато зроблено Українським товариством охорони пам'яток історії та культури, окремо варто відзначити плідну діяльність фахівців Центру пам'яткознавства НАН України і УТОПК.

За даними моніторингу ситуації, який здійснює Центр пам'яткознавства НАН України і УТОПК, держава щорічно втрачає близько 500 пам'яток археології, кожна десята пам'ятка архітектури перебуває в аварійному стані. Впродовж останніх років утрачено близько 200 пам'яток дерев'яної сакральної архітектури [17]. Прикро, що в Україні іноді згорають дерев'яні церкви минулих століть, зникають оригінали цінних картин із музеїв, частішають акти вандалізму: спотворена скульптурна група над могилою І. Федорова, спалено Шевченківську хату. Унаслідок реекспозиції спотворено музей Великого Кобзаря у меморіальний комплексі в Каневі. З останніх необдуманих вчинків – у грудні 2013 р. у Києві у контексті революційних подій на Євромайдані розгромили мармуровий пам'ятник В.І. Леніну, який попри ідеологічну складову мав все-таки певну культурно-історичну й музейну цінність.

Отже, деякі десятиліття XX ст. були не зовсім сприятливі для культурної спадщини України, зокрема й до численних пам'яток історії та культури. У наш час, не дивлячись на тимчасові фінансові проблеми, складнощі з частковим відтворенням не лише видатних пам'яток культури і мистецтва, появою деяких

квазіісторичних субпам'яток, маємо всі підстави сподіватись, що прийде час і найкращі українські пам'ятки знову буде повністю відновлено і вони будуть вгамовувати у людей спрагу до прекрасного і величного, до доброго і вічного.

Джерела та література

1. *Титова О.* Деякі актуальні питання збереження культурної спадщини України. / О.Титова // Праці центру пам'яткознавства. К., 2009. – С. 5.
2. Там само.
3. *Вечерский В.* Историческая среда фальсифицируется в угоду заказчикам // Комментарии. – 2009. – 20 ноября. – С. 22.
4. Там само.
5. *Радзівєвський В.О.* Про теорію та історію субкультур: нариси до субкультурології. – К.: Вид-во «Логос», 2013. – 276 с.
6. Там само. – С. 19–54.
7. *Радзівєвський В.О.* Нотатки з субкультури аномії. – К.: Вид-во «Логос», 2012. – 368 с.
8. *Король В.Ю.* Втрачене, але не забуте: З історії пам'яток церковної архітектури Київщини. – К.: ВЦ «Академія», 2006. – С. 46–47.
9. *Король В.Ю.* Історія України. – К.: ВЦ «Академія», 2008. – С. 334.
10. *Король В.* Меценати Києва і України // Історія в школі. – 2009. – № 7–8. – С. 14.
11. *Титов Ф.* Императорская Киевская Духовная Академия в ее трехвековой жизни и деятельности (1615–1915 гг.): Историческая записка. – К., 2003. – С. 200.
12. *Муравьев А.Н.* Путешествие по святым местам русским. – СПб, 1843. – С. 139–140.
13. *Юрченко Н.* Забута експедиція // Вечірній Київ. – 1991. – 9 липня.
14. *Король В.Ю.* Доля пам'яток церковної архітектури Київщини. – К., 2002. – С. 74.
15. *Титова О.* Вказана праця. – С. 5.
16. *Король В.Ю.* Доля пам'яток церковної архітектури Київщини. – К., 2002. – С. 42, 74–75.
17. Доповідь акад. П.П. Толочка на IX з'їзді Українського товариства охорони пам'яток історії та культури // Збережена спадщина (Українському товариству охорони П.П. Толочка на IX з'їзді Українського товариства охорони пам'яток історії та культури – 40 років): Збірник матеріалів і документів (упор.: Титова О.М., Пархоменко М.Т., Демиденко О.О.). – К., 2007. – С. 22.

Radzievskiy V.A. Отдельные проблемы возрождения и сохранения исторического наследия Украины в аспектах культуры и субкультуры

В исследовании акцентируется внимание на наличии в Украине значительного массива объектов историко-культурного наследия. Подчеркиваются многочисленные вопросы их возрождения и сохранения в современных условиях. Реалии современной жизни свидетельствуют большое значение культурного наследия в воспитании патриотизма, формировании национальной идеи и национальной самоидентификации.

Ключевые слова: культура, субкультура, культурное наследие, национальная идея, история, национальная самоидентификация.

Radzivevskyy V.A. Some problems of historical heritage's revival and maintainance in the Ukraine in the cultural and the subcultural aspects

Main attention of this research is accented on a presence in Ukraine of considerable array of historical-and-cultural heritage's objects and also on the numerous questions of their revival and maintainance in modern terms. The realities of modern life proving the importance of cultural heritage in the education of patriotism, the formation of the national idea and national identity

Key words: culture subculture, cultural heritage, national idea, national identity, history.

Подано до друку: 21.01.2014 р.